

September 2025

Opening

Welkom bij het post-COVID journaal van september 2025. In dit journaal besteden we aandacht aan vaccinatie bij post-COVID. En verder een aantal korte berichten:

- Post-COVID in het FTO
- Lage dosis naltrexon
- Nieuw onderzoek
- Nieuwe podcasts
- Aanmelden interessant onderzoek

Nieuwe vaccinatieronde

Op 15 september is een nieuwe vaccinatieronde tegen het coronavirus gestart. De vaccinatie is primair bedoeld om de kans op ziekenhuisopname, IC-opname en overlijden door het coronavirus te voorkómen. Doelgroepen zijn daarom risicogroepen voor een ernstig beloop van acute COVID-19. Het gaat bijvoorbeeld om 60-plussers, 50- tot 60-jarigen die ook de grieprik krijgen, en medisch-hoogrisico patiënten, zoals mensen met een ernstige afweerstoornis. Ook zorgmedewerkers die direct met kwetsbare patiënten werken kunnen een vaccinatie halen. Het gebruikte vaccin is het mRNA-vaccin van BioNTech en Pfizer tegen de LP.8.1 variant van het virus.

Nieuwe vaccinatieronde

www.rivm.nl/corona/coronaprik

Vaccinatie en preventie post-COVID

Vaccinatie tegen COVID-19 lijkt geassocieerd met een kleinere kans op het ontwikkelen van post-COVID. Een deel van de verklaring is dat mensen door vaccinatie een kleinere kans hebben op COVID-19. Daarmee is dus automatisch ook het risico op post-COVID kleiner. Maar ook bij mensen die ondanks vaccinatie een infectie ontwikkelen, lijkt de kans op post-COVID kleiner dan bij niet-gevaccineerden. Dat blijkt uit een recente meta-analyse. De bescherming neemt toe bij meerdere vaccinaties. Mogelijke verklaringen voor het beschermende effect zijn een sterkere antilichaamrespons en minder kans op autoantilichamen.

Er zijn ook patiënten die na vaccinatie tegen COVID-19 langdurige klachten ontwikkelen die deels lijken op post-COVID. De absolute aantallen patiënten zijn in verhouding tot het aantal gegeven vaccinaties echter laag. Bij C-support hebben zich ongeveer 1.250 patiënten met langdurige klachten na vaccinatie gemeld.

Concluderend kunnen we zeggen dat het niet volledig zeker is wat het effect is van vaccinatie op het voorkómen van post-COVID. Maar het huidige wetenschappelijke bewijs wijst wel in de richting van een beschermend effect.

Vaccinatie en preventie post-COVID

[www.clinicalmicrobiologyandinfection.org/article/S1198-743X\(25\)00367-2/](http://www.clinicalmicrobiologyandinfection.org/article/S1198-743X(25)00367-2/)
www.c-support.nu/langdurige-klachten-na-vaccinatie

Vaccinatie bij bestaande post-COVID

Patiënten met post-COVID vallen niet onder de risicogroepen die een uitnodiging krijgen voor de komende vaccinatieronde. Zij moeten zelf een afweging maken of ze zich laten vaccineren. Twee oudere meta-analyses tonen geen significant effect aan van vaccinatie op bestaande klachten. Wel komt verbetering van klachten vaker voor dan verslechtering. In een later verschenen placebogecontroleerde studie verminderde vaccinatie de ernst van de symptomen van post-COVID. Dit verbeterde ook het sociale, professionele en gezinsleven van patiënten. Het huidige wetenschappelijk onderzoek wijst eerder op een gunstig dan nadelig effect.

Een belangrijke overweging om patiënten met post-COVID wel te vaccineren is dat herinfectie al bestaande klachten kan verergeren. Er is weinig literatuur over het risico van herinfecties bij bestaande post-COVID. Diverse patiënten ervaren echter wel dat hun post-COVID klachten verergeren na een nieuwe infectie. Vaccinatie kan daarmee dus mogelijk ook verslechtering voorkómen. Het wel of niet vaccineren van een patiënt met post-COVID blijft daarmee een individuele afweging.

Vaccinatie bij bestaande post-COVID

www.sciencedirect.com/science/article/pii/S088915912300079X
www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0264410X23001342
bmjmedicine.bmj.com/content/2/1/e000229

Vaccinatie en kinderen

Over vaccinatie en post-COVID bij kinderen is minder bekend dan bij volwassenen. Britse onderzoekers voerden een vragenlijststudie uit bij ruim 12.000 kinderen tussen de 11 en 17 jaar. Zij vonden geen verschil in klachten passend bij post-COVID tussen wel en niet gevaccineerde kinderen. Diverse retrospectieve studies wijzen in de richting van een beschermend effect van vaccinatie op het optreden van post-COVID. Het beschermende effect was groter bij adolescenten dan bij jongere kinderen en werd kleiner naarmate vaccinatie langer geleden was. De studies bij kinderen zijn grotendeels uitgevoerd in de periode voor de omikronvariant dominant werd. Het effect van vaccinatie op bestaande klachten van post-COVID bij kinderen is niet bekend.

Vaccinatie en kinderen

www.adc.bmj.com/content/108/4/289.long
[www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370\(23\)00138-4](http://www.thelancet.com/journals/eclinm/article/PIIS2589-5370(23)00138-4)
www.publications.aap.org/pediatrics/article/153/4/e2023064446/196419
www.jamanetwork.com/journals/jamanetworkopen/fullarticle/2830556
www.adc.bmj.com/content/108/7/e12.long

Post-COVID in het FTO

Wil je als huisarts of apotheker meer aanknopingspunten om patiënten met post-COVID op de juiste manier te begeleiden en behandelen? Organiseer dan nu een farmacotherapieoverleg over post-COVID en vraag daarbij gratis begeleiding aan van een deskundige van het IVM of C-Support. In 2025 is er nog plaats voor 10 FTO-groepen die van dit aanbod gebruik willen maken. Aanmelden kan via onderstaand mailadres. Wil je liever zelf aan de slag? Download dan de FTO-module Post-COVID van de website van het IVM.

FTO Post-COVID

s.idoe@ivm.nl

www.medicijngebruik.nl/fto-voorbereiding/fto-module-presentatie/5773

Lage dosis naltrexon

C-Support krijgt regelmatig vragen over de offlabel toepassing van naltrexon in een lage dosis - afgekort LDN - bij patiënten met post-COVID. Aanleiding is meestal een verzoek van een patiënt om het middel voor te schrijven. Wilt u meer weten over offlabel voorschrijven van LDN bij post-COVID? Op de website van C-Support vindt u een overzicht van de beperkte beschikbare literatuur en overwegingen rondom gebruik en opbouw van het middel.

LDN

www.c-support.nu/gebruik-van-low-dose-naltrexon-ldn

www.c-support.nu/gebruik-low-dose-naltrexon-ldn

Nieuw onderzoek

Binnen het post-COVID programma van ZonMw zijn recent 7 onderzoeksprojecten gehonoreerd die aansluiten bij het Post-COVID Netwerk Nederland, afgekort PCNN. De onderzoeken geven antwoord op vragen als: Hebben post-COVID patiënten een verhoogd risico op chronische aandoeningen? Wat zijn effectieve geneesmiddelen gericht op symptoombestrijding en verbeteren van kwaliteit van leven? Welke lichamelijke en medische kenmerken hebben post-COVID patiënten? Eén van de onderzoeken is gericht op kinderen. Toegankelijke beschrijvingen van de onderzoeken zijn te vinden op de website van ZonMw.

Onderzoek

www.zonmw.nl/nl/nieuws/nieuwe-onderzoeken-om-post-covid-zorg-te-verbeteren

Nieuwe podcasts

C-support heeft nieuwe afleveringen in de podcastserie 'Leven met post-COVID' uitgebracht. In de nieuwe aflevering Ergo bij Grenzen & Prikkel gaat een nazorgadviseur in gesprek met een ergotherapeut. Ze bespreken hoe patiënten zelf hun belastbaarheid in kaart kunnen brengen, hoe ze hun grenzen kunnen bewaken en hoe ze beter kunnen omgaan met prikkels. Ook komt aan bod wat een ergotherapeut voor hen kan betekenen.

In de nieuwe aflevering Voeding gaat een nazorgadviseur in gesprek met een medisch adviseur. Ze gaan in op de relatie tussen voeding en spijsvertering en op verbanden tussen voeding en specifieke klachten bij mensen met post-COVID. Ze geven uitleg over gezonde voeding en hoe je hier stap voor stap mee kunt experimenteren. De podcasts zijn te beluisteren via de reguliere podcast-platforms.

Nieuwe podcasts

www.c-support.nu/podcastaflevering-ergo-bij-grenzen-prikkels

www.c-support.nu/podcastaflevering-voeding

Interessant onderzoek

Kom je in je werk interessant wetenschappelijk onderzoek tegen dat waardevol kan zijn voor collega's in het veld en/of voor patiënten? Laat het PCNN weten! Dat kan door het invullen van een formulier via de website van C-Support. PCNN zal de informatie beoordelen op relevantie, kwaliteit, bruikbaarheid en waarde voor patiënten en professionals. Samen kunnen we er dan voor zorgen dat relevante kennis zoveel mogelijk collega's en patiënten bereikt.

Meldformulier

kennis.c-support.nu/inzending-kennisartikel-pcnn

We hebben u weer bijgepraat over de ontwikkelingen op het gebied van post-COVID. Het volgende post-COVID journaal verschijnt in november. Hebt u opmerkingen, tips of aanvullingen naar aanleiding van het post-COVID journaal? Laat het ons weten. En abonneer u op ons YouTube-kanaal of de journaalupdate om geen aflevering te missen.

Informatie en abonneren

info@ivm.nl

www.medicijngebruik.nl/nieuwsbrief